Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dnia 15 lipca 1932 r. 697.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział. Str.

Kronika.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Kronika.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

Kronika.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Kronika.

---§---

o

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

N a p r a w a s t o s u n k ó w p o m i ę d z y L i t w ą a W a t y k a n e m ."Echo" /189/: Ostatniemi czasy daje się zauważyć znaczna naprawa stosunków pomiędzy Litwą a Watykanem. Po zakończeniu sprawy kłajpedzkiej, na porządek dzienny zostanie wysunięta kwestja ostatecznego uregulowania stosunku Litwy do Watykanu. Watykan zamierza wyznaczyć w Litwie stałego nuncjusza.

P o s ł o w i e a m e r y k a ń s k i i a n g i e l s k i w K o w n i e ."Dzień Kowieński" /155/: W dn.10 b.m. przybył do Kowna stale rezydujący w Rydze poseł amerykański w Litwie p.Skiner, zaś w dn.11 b.m. przybył również rezydujący w Rydze poseł angielski w Litwie p.Knatchbull-Huggessen.

R a d j o k o w i e ń s k i e o W i l n i e ./"Uciemiężone Wilno". Dn.13 lipca. prel.p.Uždawinys.w jęz.litewskim/."Po dwunastu prawie latach od chwili zagarnięcia Wilna przekonaliśmy się, że jego odzyskanie nie jest rzeczą tak łatwą. W latach 1919-20 zajęcie Wilna było rzeczą stosunkowo łatwą. O wiele trudniejszem było, jak się okazało, utrzymanie Wilna. Obecnie jest rzeczą niewątpliwą, że Naród Litewski dorośnie nietylko do zdobycia, lecz także i do utrzymania się w Wilnie. Związek Wyzw.Wilna postawił sobie za cel zaprawienie społeczeństwa litewskiego w pracy kulturalnej.

Na VI-tym walnym zjeździe Zw.Wyzw.Wilna w 1931 r.przyjęto uchwałę, iż Wilno ma być odzyskane w drodze pracy kulturalnej oraz uświadomienia patrjotycznego społeczeństwa. By naród był patrjotycznym trzeba mu pokazać jego przeszłość i historje z dobrej strony. Społeczeństwo litewskie winno poznać swą przeszłość oraz jednocześnie pielęgnować jedność i pracować nad wzmocnieniem gospodarczem kraju.

Jest to olbrzymi program, którego urzeczywistnienie przekracza siły Zw.Wyzw.Wilna. Jednakże ze Zw.Wyzw.Wilna współpracuje szereg innych litewskich organizacyj kulturalnych i ideowych, co bardzo upraszcza sprawę. Dotąd nie we wszystkich dziedzinach tego programu poczyniono dostateczny postęp. Np., o ile kształcenie młodzieży jest w Litwie na poziomie dostatecznym, to jednak krzewienie oświaty wśród dorosłych stoi na bardzo niskim poziomie. Zw.Wyzw.Wilna winien zająć się tą sprawą. O ile każdy z 300 oddziałów Związku zorganizuje corocznie chociażby po 10 odczytów dla dorosłych, w takim razie ilość odczytów dosięgnie 3 tys., co będzie pracą już dosyć pokaźną. Trzeba sobie uświadomić, że kwestję wileńską można wyczerpać w kilkunastu odczytach, które pójdą na marne, o ile społeczeństwo nie będzie wychowane kulturalnie i patrjotycznie, a więc dwa te czynniki muszą być specjalnie pielęgnowane."

Na zakończenie p.Uždawinys polemizuje z p.Lednickim i przytaczając urywki jego artykułów o Litwie m.in.stwierdza:"Lednicki powtarza za Piłsudskim "nie damy ani piędzi ziemi",lecz wszakże Litwa nie prosi u Polski ziemi, a tylko wymaga, by Polska wypełniła umowę i oddała ziemię litewską. Lednicki w czasie swego pobytu w Litwie kołatał w sprawie pojednania polsko-litewskiego w niejedne wysokie drzwi, lecz wszędzie go odprawiono z kwitkiem i tylko jego przedwojenni prywatni znajomi zbyli go czczą zdawkową rozmową, którą on traktuje poważnie".

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

Z m i a n y n a s t a n o w i s k a c h n a c z e l n i k ó w p o w i a t ó w ."Dzień Kowieński" /155/: Z dniem 15 b.m. ma nastąpić zmiana na stanowiskach naczelników powiatowych: naczelnik pow.rosieńskiego p.Gosztautas zostaje przeniesiony do pow.wyłkowyszkowskiego, którego naczelnik p.Giedrajtis zostaje przeniesiony do Rosień.

Z u n i w e r s y t e t u W i t o l d a W i e l k i e g o ."Dzień Kowieński" /156/: Rada Wydziału Prawnego Uniwersytetu W.W., zważywszy

na zasługi na polu nauki docentom Szalcziusowi i Rince udzieliła tytułu prof.nadzwyczajnych, zaś profesorom Janułajtisowi i M.Romerowi nadała godność doktorów prawa. Pozatem Rada Wydziału Humanist. nadała tytuł profesora docentowi I.Joninasowi, wykładającemu historję Litwy.

Sprawa pożyczki dla m. Kowna. "Dzień Kowieński" /155/: Kowieńska Rada Miejska otrzymała propozycję pożyczki w wys.600 tys.lt. na przeciąg lat 20 na 6%. W razie, gdyby pożyczka została zaciągnięta, zostanie ona zużyta na zaciągnięcie sieci wodociągowej na Zielonej Górze.

Złagodzenie kary "Rytasowi". "Dzień Kowieński" /156/: Minister Rustejko zmniejszył grzywnę, wyznaczoną "Rytasowi" z tysiąca do 100 litów.

Zaniechanie projektu utworzenia monopolu cukrowego. "Echo" /Nr.190/ donosi, iż wysunięty swego czasu projekt utworzenia monopolu cukrowego został zaniechany.

Sprawa Voldemarasa. "Rytas" /139/: Sprawa Voldemarasa o korony duńskie została wyznaczona na dzień 27 września.

Sprawa rachunku przedłożonego rządowi przez Voldemarasa, a opiewającego na 100 tys.litów, zostanie rozważona przez Gabinet Min. dopiero po rozprawie w Trybunale.

Sprawy samorządowe. "Rytas" /138/: Kadencja rad gminnych upływa w listopadzie r.b. W związku z tem odpowiednie instytucje rozważają kwestję odłożenia wyborów do rad gminnych i uzgodnienia ich z wyborami do Rad Miejskich, które odbędą się nieco później.

Ustalenie tożsamości osobnika zastrzelonego na linji administracyjnej. "Rytas" /138/: Przed paru dniami na linji administracyjnej w okręgu trockim został zastrzelony osobnik, przekraczający linję administracyjną z Polski do Litwy. W roku dochodzenia ustalono, że jest to Zarecki z gm.Hanuszyszki pow.trockiego.

Szkoły powszechne w Kownie. "Lietuvos Aidas"/156/: Według informacyj samorządu kowieńskiego, ilość dziatwy w wieku szkolnym w Kownie wynosi 10.952. Z tej liczby 7.222 dzieci uczy się w szkołach samorządowych, 662 dzieci ukończyło szkoły powszechne, 1.469 dzieci uczy się w gimnazjach i 1.600 nie uczęszcza do szkół. W szkołach powszechnych uczy się 4.473 dzieci Litwinów, 1.968 Żydów, 328 Niemców, 268 Rosjan, 167 Polaków i 17 innych narodowości. Szkoły powszechne ukończyło 459 Litwinów, 129 Żydów, 44 Niemców, 21 Rosjan, 7 Polaków i 2 innych narodowości. Do gimnazjów uczęszcza 689 Żydów, 666 Litwinów, 40 Rosjan, 36 Polaków, 32 Niemców i 6 innych narodowości. Ilość szkół powszechnych w r.1931 w Kownie wynosiła 42 ze 150 kompletami, mian. 24 szkoły z 91 kompletami z wykładowym jęz.litewskim, 9 szkół z 32 kompletami z ję.wykładowym żydowskim, 5 szkół z 13 kompletami z jęz.wykładowym polskim, 2 szkoły z 9 kompletami z jęz.wykł.niemieckim i 2 szkoły z 5 kompletami z jęz.wykł.rosyjskim.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

Kronika.

"Lietuvos Aidas" o zamknięciu 4 klas gimnazjum polskiego w Wiłkomierzu. "Lietuvos Aidas" /Nr.155/, tłumacząc przyczyny zlikwidowania wyższych klas w gimnazjum polskiem wiłkomierskiem, oświadcza, iż ilość uczniów w tem gimnazjum tak się zmniejszyła, że władze postanowiły pozostawić tam 5 klas.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

D a l s z y c i ą g r o z p r a w y k ł a j p e d z k i e j w H a d z e .Jak podaje Elta, dn.11 lipca Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze zebrał się na posiedzenie, poświęcone przemówieniom delegatów rządów państw-sygnatarjuszy konwencji kłajpedzkiej w sprawie punktów 5 i 6.

Jak wiadomo, wobec nieuwzględnienia przez Trybunał prośby rządu litewskiego o wyłączenie tych punktów ze sprawy, p.Sidzikauskas złożył kontrmemorandum, wskazujące, że co do tych punktów nie zachodzi między sygnatarjuszami a Litwą różnica poglądów na prawa i fakty, dotyczące zasad konwencji, a tylko różnica zapatrywań na słuszność pewnych kroków rządu litewskiego. Na wszelki jednak wypadek p.Sidzikauskas rozważa w kontrmemorandum istotę tych punktów spornych.

Podobnie postąpili delegaci rządów sygnatarjuszy, przemawiając na posiedzeniu w dn.11 b.m.również na temat istoty punktów sprawy 5 i 6.

Pierwszy zabrał głos delegat rządu francuskiego Chargueraud. Przypominając Trybunałowi w obszernem przemówieniu cały przebieg sprawy kłajpedzkiej, udowadniał on, że co do tych punktów spornych istnieje różnica poglądów, gdyż sygnatarjusze na posiedzeniu Rady L.N. jednogłośnie uznali konieczność utworzenia Dyrektorjatu na zasadach statutu, zaś p.Zaunius na orzeczenie Colbana, iż Dyrektorjat ten winien się cieszyć zaufaniem Sejmiku, odpowiedział zastrzeżeniem, przewidującem możliwość rozwiązania Sejmiku. Różnica poglądów zaznaczyła się również wyraźnie w trakcie tworzenia Dyrektorjatu, gdy minister rządu francuskiego w Kownie zwrócił uwagę p.Zauniusa na niezgodność postępowania rządu litewskiego z zapatrywaniami sygnatarjuszy. Sygnatarjusze przyjęli raport Colbana bez zastrzeżeń, a tem samem trwają na stanowisku, że utworzony mógł być wyłącznie Dyrektorjat, który uzyskałby votum zaufania Sejmiku. Wobec tego odpada możliwość mianowania Dyrektorjatu, którego wyraźnym celem było doprowadzenie rozwiązania Sejmiku. P.Simaitis bowiem zaufania osiągnąć nie mógł. Mianowanie Dyrektorjatu p.Simaitisa i rozwiązanie Sejmiku, zdaniem p.Chargueraud było wykroczeniem przeciwko statutowi kłajpedzkiemu.

Stwierdziwszy istnienie różnicy poglądów na sporne punkty sprawy, delegat rządu francuskiego przypominał wnioski sygnatarjuszy: 1/ że gubernatorowi Kraju Kłajpedzkiego nie przysługuje prawo odwołania prezesa Dyrektorjatu, i 2/że gubernatorowi nie przysługiwało prawo odwołania p.Boettchera. Tem samem związane z odwołaniem utworzenie nowego Dyrektorjatu sygnatarjusze uważają za bezprawne, podobnie jak rozwiązanie Sejmiku,będącego następstwem utworzenia Dyrektorjatu. Zdaniem p.Chargueraud, gubernator winien wybór prezesa ograniczyć do osób, mogących uzyskać zaufanie Sejmiku, zaś mianowanie p.Simaitisa było przekroczeniem praw gubernatora i nieposzanowaniem ustroju autonomicznego kraju. Autonomja byłaby pustem słowem, zaś zasady demokracji bezmyślną formułą, gdyby gubernatorowi przysługiwało prawo tworzenia Dyrektorjatu, którego jedynym celem politycznym było doprowadzenie do rozwiązania Sejmiku. Że zaś taki był cel utworzenia Dyrektorjatu p.Simaitisa, według p.Chargueraud, nie ulega najmniejszej wątpliwości.

Przemawiający następnie delegat rządu brytyjskiego oświadczył, że przyłącza się do wywodów i wniosków francuskich, uważa jednak za wskazane uzupełnić materjał złożeniem danych z ostatnich wyborów kłajpedzkich, wskazujących, że dawny Sejmik istotnie reprezentował ludność kraju, zatem rozwiązanie jego nie może być usprawiedliwione rzekomą zmianą tendencyj politycznych od r.1930. Następnie sir Malkin wskazał na związek istniejący między 5 i 6 punktami z całokształtem sprawy i uznał za niemożliwe,by gubernatorowi miało przysługiwać prawo odwołania jednego Dyrektorjatu, mianowanie zaś innego z tem, że nie uzyska ono zaufania sejmiku. P.Vitetfi, przemawiający w imieniu Włoch w zastępstwie p.Pilottiego oraz p.Mastunaga z ramienia rządu Japonji oświadczyli,że podtrzymują wnioski i dowodzenie przedstawicieli Francji i Anglji, poczem przewodniczący Trybunału Guevvera wyznaczył delegatowi rządu litewskiego 4 godz.pp.dn.12 b.m. na udzielenie sygnatarjuszom odpowiedzi. W ciągu bieżącego tygodnia zostaną zakończone przemówienia co do wszystkich punktów sprawy. Wyroku Trybunału należy oczekiwać w końcu lipca, lub w pierwszych dniach sierpnia.

B7